

Sīpolaugu selekcija Latvijā

PROJEKTU LĪDZFINANSĒ EIROPAS SAVIENĪBA

Sīpolaugu selekcijas posmi:

- Mērķa izvirzīšana – uzlabot zieda formu, mainīt krāsu, uzlabot vairošanos, panākt augu labāku izturību pret slimībām, nelabvēlīgiem laika apstākļiem utt.
- Vecākaugu izvēle.
- Praktiskā darba veikšana atbilstoši mērķim.

Selekcija dod iespējas apvienot vienā īpatnī gēnus no augiem,
kas savvaļā nekad nesatiktos

Corydalis bracteata no Sibīrijas

Corydalis solida no Eiropas
(arī Latvijas)

Allena cīrulītis -

Corydalis x alleni

(“x” nozīmē, ka augam
ir hibrīda izcelsme)

Cīrulīšu hibrīdu dobes Jāņa Rukšāna sīpolpuķu audzētavā

Brīvās apputes rezultātā iegūtie hibrīdi

Vecākaugi: Zeltziedu krokuss un Izauras krokuss

Iegūtais hibrīds

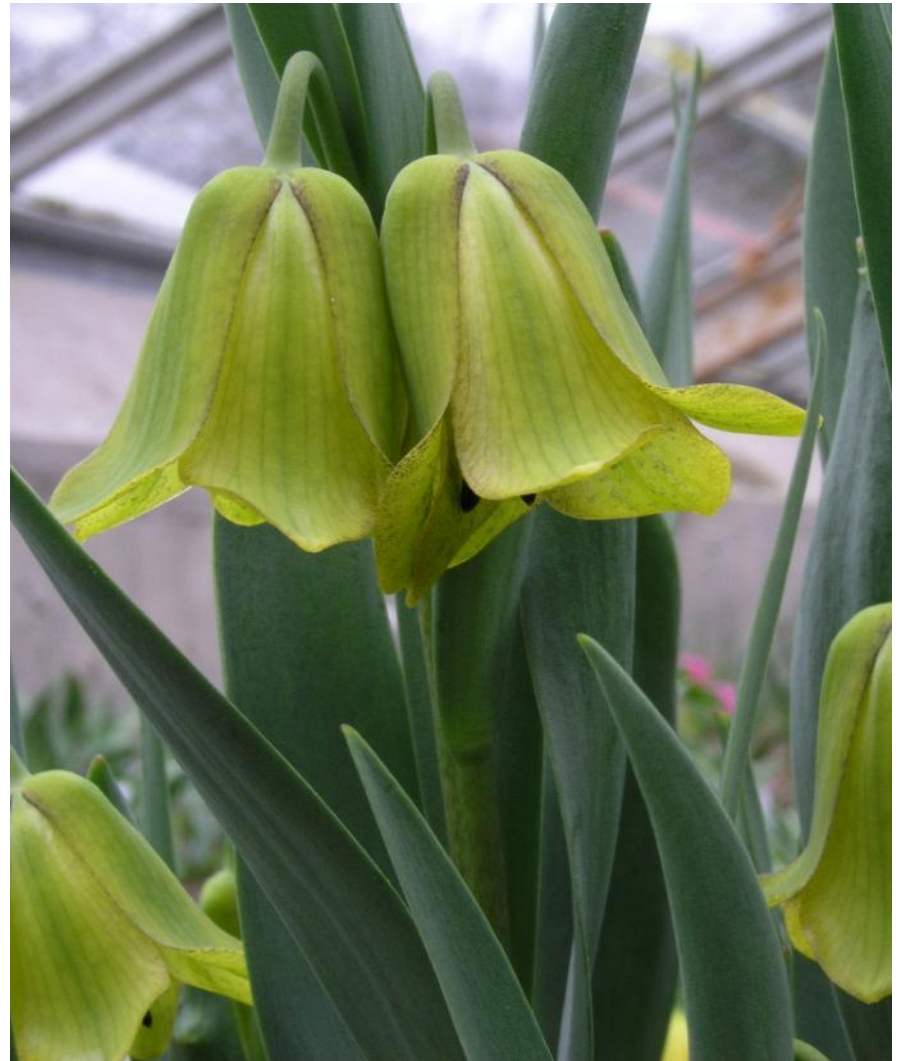
Vecākaugi:

Fritillaria fleischeriana

Fritillaria aurea

Iegūtais hibrīds

Vecākaugi: Karatau sīpols un Milzu sīpols

Allium karataviense

Allium giganteum

Karatau sīpola un Milzu sīpola hibrīds - “Globus”

Starpsugu hibrīdi

Zemais sīpols
Allium nevskianum

Vecākaugi:

Garais sīpols
Allium sarawschanicum

Starpsugu hibrīdi

Zemā sīpola un Garā sīpola hibrīds

Starpsugu hibrīdi

Sniegbalts sēklaudzis starp
parasti violetajiem (*Allium
jesdianum*) sējeņiem

Starpsugu hibrīdi

Purpurvioletais (*Allium oreophilum*) un tā maigi rozā sēklaudzis.

Dekoratīvo sīpolu (*Allium*) sēklaudžu dobes J. Rukšāna sīpolpuķu audzētavā

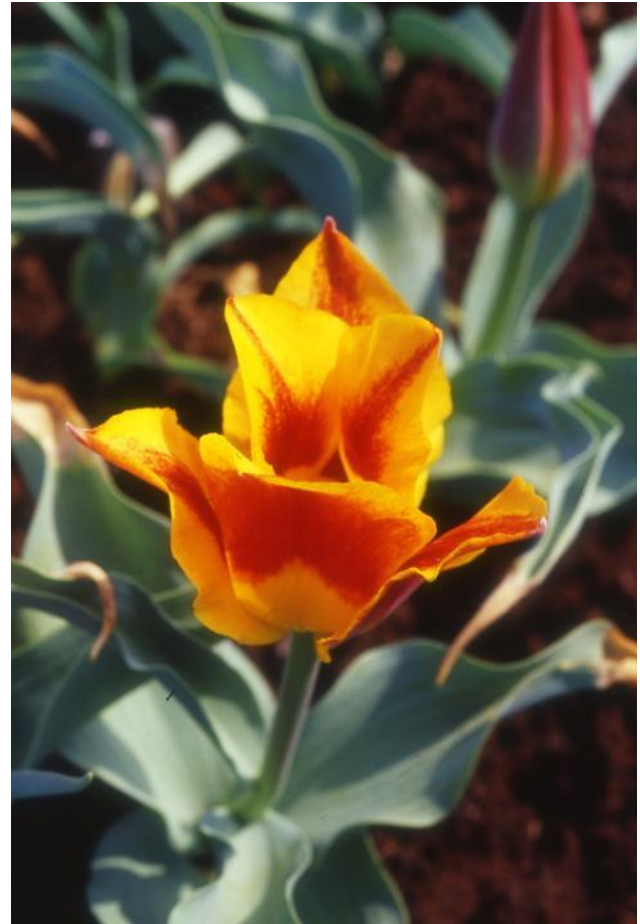

Vecākaugu izvēle selekcijai

Vedenska tulpe
Tulipa vvedenskyi

Greiga tulpe
Tulipa greigii

Vecākaugi:

Lai novērstu iespējamo pašapputi, mātesaugu sterilizē – tam ar pinceti izplūc ziedputekšņus

Līdzīgi savāc ziedputekšņus arī no
iecerētā tēvauga

Putekšņīcu savākšana un uzglabāšana

Apputeksnēšanai sagatavoti sterilizēti ziedi

Putekšņu paņemšana ar otiņu

Putekšņu uznešana uz mātesauga drīksnas

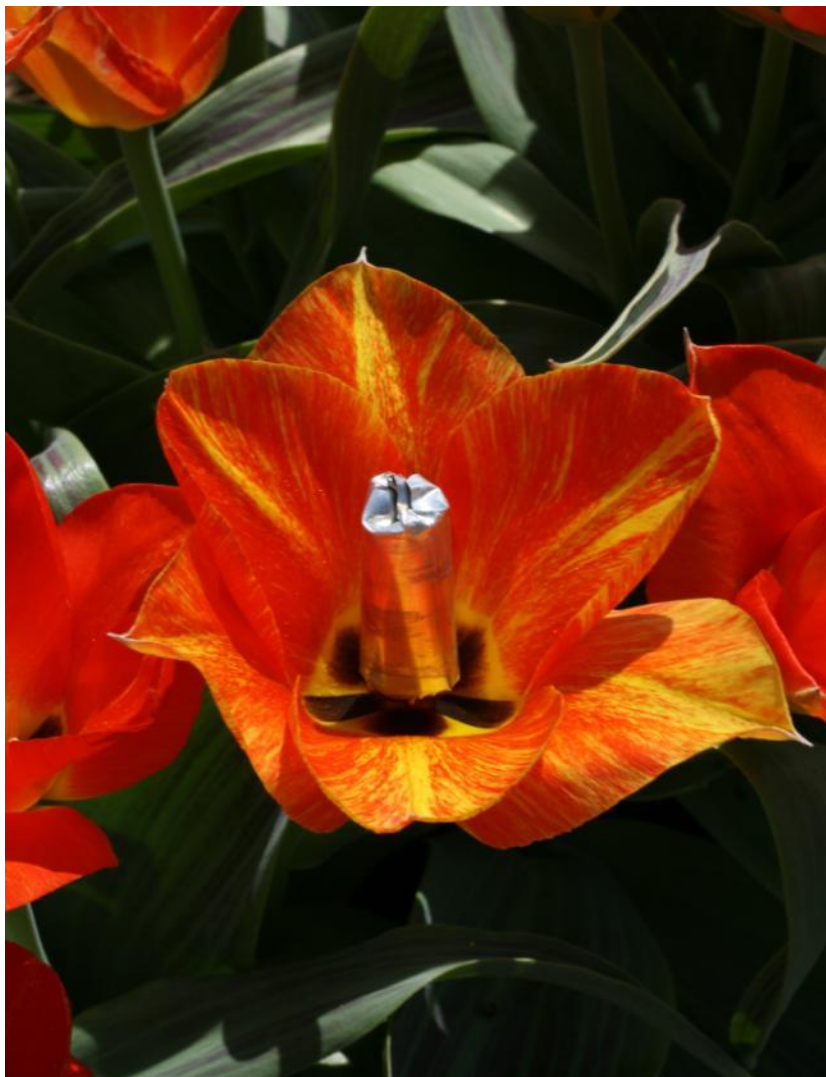

Putekšņu pārnešana, pieliekot drīksnai svaigi atvērušos putekšnīcu

Drīksnas izolēšana ar alumīnija folijas cepurīti

Vecākaugs ar pievienotu etiķeti

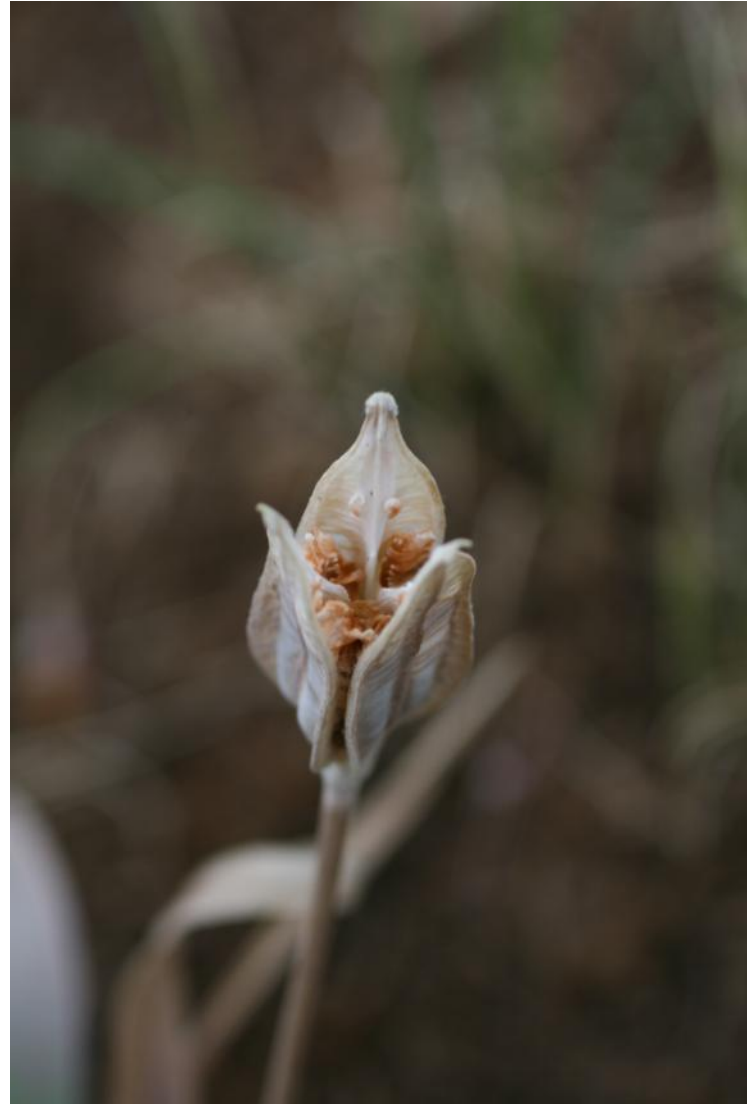

Krustošanas rezultātā izveidojušās sēklu pogaļas

Neattīstītas pogaļas, kas radušās vecākaugu nesaderības rezultātā

Nobriedušo pogaļu novākšana un glabāšana

Nedīgstošās sēklas ir plānas, caurspīdīgas,
dīgstošās - brūnas

Tulipa weeneri
x T. zezeyi

Sēklu mērcēšana un skarificēšana

Sēklu sēšana

Sējumu pilienlaistīšana

Tulpju sēklaudži pirmajā augšanas gadā

Tulpju sēklaudži otrajā augšanas gadā

Sēklaudžu kastes pavasarī un vasarā

Krustojumu kombināciju numurus atzīmē uz etiķetēm

Sēklaudžu pārstādīšana

Sēklaudžu atlase un marķēšana

Veluhas krokusu (*Crocus veluchensis*) sēklaudžu dobe ar atzīmētiem īpatņiem

Sīpolu audzēšana podiņos

Sīpolu reģistrēšana

Sīpolpuķu stādījumi atklātā laukā

Sīpolpuķu stādījumi ar marķējumu

Vecākaugi

Vedenska tulpe

Greiga tulpe

Iegūtie hibrīdi: “Girlfriend” un “Lady Guna”

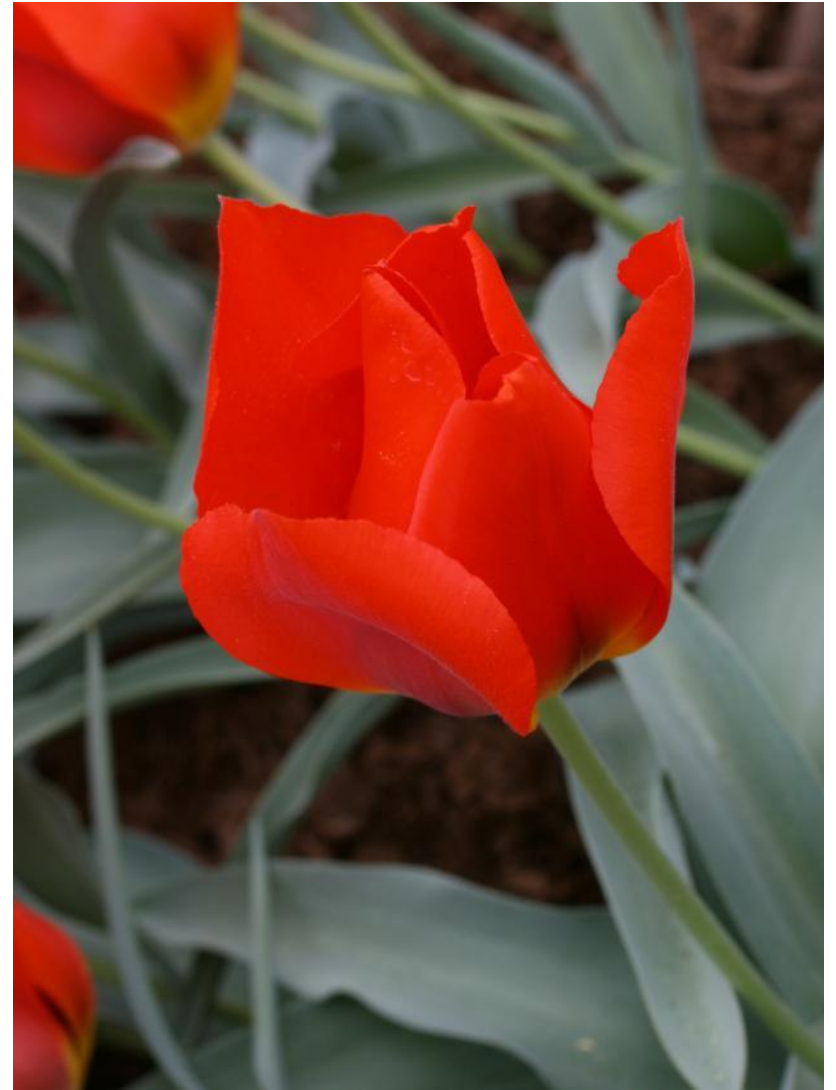

“Amberland” un “Opus One”

Hibrīdi S-02-15/1 un S-02-15/17

Hibrīdi S-02-15/9 un S-02-15/23

Prezentācijas autors: sīpolpuķu selekcionārs un kolekcionārs, Trīszvaigžņu ordeņa kavalieris, bioloģijas zinātņu doktors **Jānis Rukšāns**. Prezentācijā izmantoti autora fotomateriāli, kas iegūti viņa sīpolpuķu audzētavā.

Ar sīpolpuķu selekciju un kolekcionēšanu J. Rukšāns sācis nodarboties 20. gs. sešdesmitajos gados. J. Rukšāna sīpolpuķu audzētavā Rozulā (Cēsu raj.) savākta viena no lielākajām krokusu un otra lielākā cīrulīšu kolekcija pasaulē.

Kopš 1975. gada J. Rukšāns ir devies ekspedīcijās uz dažādiem zemeslodes rajoniem, lai ievāktu savvaļas sīpolaugus. 1982. gadā Tadžikijā J. Rukšāns atrod jaunu cīrulīšu sugu, ko zviedru botāniķi par godu viņa nopelniem nosauc par *Corydalis ruksansii*. Vislielākos panākumus viņš ir guvis sīko sīpolpuķu selekcijā. Puse no pasaulē radītajām cīrulīš šķirnēm ir izaudzētas J. Rukšāna audzētavā. Selekcionārs ir izveidojis arī jaunas fritillāriju, narcīšu, īrisu, tulpju, krokusu šķirnes. J. Rukšāns ir 8 dārzkopības grāmatu autors.